

M. K. Čiurlionis Rietavui svarbus kaip jaunas talentas, kurio kūrybinis kelias čia sulaukė pirmojo pripažinimo ir buvo glaudžiai susijęs su Oginskių muzikine aplinka. Rietavas kaip ir Plungė Čiurlioniui tapo įkvėpimo vieta, kurioje gamta, muzika ir kultūrinė atmosfera padėjo formuoti jo meniniam pasaulėvaizdžiui.

Rietavo Šv. Mykolo arkangelo bažnyčia.

Laisvės a. 2, Rietavas

1852 m., užbaigęs Rietavo dvaro sodybos ir miesto perstatymo darbus, kunigaikštis Irenėjus Oginskis ėmėsi naujos bažnyčios statybos darbų organizavimą. Įspūdingos neoromaninio stiliaus šventovės projektą paruošė Prūsijos karaliaus dvaro architektas Fridrichas Augustas Štiuleris.

1853-06-09 Žemaičių vyskupiui Motiejui Valančiui pašventinus kartinį akmenį, prasidėjo didieji statybos darbai, kurie užsitęsė daugiau kaip 20 metų. Rietavo pasididžiavimas – istorinis šimto lempučių bažnyčios sietynas, kuriame 1892-04-17 Šv. Velykų rytmetį pirmą kartą nušvito elektros šviesa. Šių iškilmių metu jungtiniame Rietavo ir Plungės orkestre griežė ir M. K. Čiurlionis.

Rietavo Šv. Mykolo arkangelo bažnyčia. Nuotr. K. Kerpausko

Malūno tvenkinys ir keturios jo salos.

Koordinatės: 55.726652, 21.932049

Iš septynių tvenkinių, kuriais kunigaikščiai Oginskiai XIX a. suspėjo papuošti Rietavo dvaro sodybą, Malūno tvenkinys visų didžiausias. Ypatingo žavesio tvenkiniui suteikia keturios salos, kurių vaizdais kažkada grožėjosi ir M. K. Čiurlionis. Vienoje iš jų – Muzikantų saloje žaliuoja 2009 m. pasodintas Konstantino ažuoliukas ir Sofijos liepaitė. Šioje saloje kitados vykdavo Rietavo ir Plungės muzikantų atsiveikimų koncertai. Čia skambėjo ir M. K. Čiurlionio fleita.

Žvelgiant nuo Raudonųjų vartų alėjos pusės, tvenkinio salų siluetai piešte piešia M. K. Čiurlionio paveikslą „Ramybė“ kontūrus. Neveltui Rietavo kultūros paveldo puoselėtojai šioms saloms suteikė Ramybės, Vakarų ir Aukuro vardus.

Malūno tvenkinys ir keturios jo salos. Nuotr. G. Lečo

Rietavo kultūros centras, Rietavo turizmo ir verslo informacijos centras.

Parke g. 5, Rietavas

Tai buvusios Rietavo dvaro karietinės pastatas. Prie jo, įsukę pro liūtų skulptūromis karūnuotus Baltuosius vartus, sustodavo iš Plungės atvykę Mykolo Oginskio orkestro muzikantų ekipažai. Taigi, čia ne kartą buvo jo ir M. K. Čiurlionis. 2014 m. užbaigus pastato rekonstrukciją, jame įsikūrė Rietavo kultūros centras ir

Rietavo turizmo ir verslo informacijos centras. Nuo 2018 m. kultūros centro koncertų salėse pristatomi ir tradicija tampa M. K. Čiurlionio kultūros kelio renginiai.

Rietavo kultūros centras, Rietavo turizmo ir verslo informacijos centras. Nuotr. V. Rutkausko

Rietavo Mykolo Kleopo Oginskio meno mokykla.

Parke g. 10, Rietavas

Šiame pastate XIX a. gyveno kunigaikščio Bogdano Oginskio muzikos mokyklos ir orkestro muzikantai. Atvykę iš Plungės čia apsistodavo ir kunigaikščio Mykolo Oginskio orkestro muzikantai. Tarp jų ir Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, kuris Plungės muzikantinėje mokėsi 1889-1893 m.

Rietavo Mykolo Kleopo Oginskio meno mokykla. Nuotr. K. Kerpausko

Buvusi Rietavo dvaro sodybos Muzikantų terasa.

Koordinatės: 55.728093, 21.933196

Kunigaikščių Oginskių laikais rezidencijos rūmų ir oranžerijos kaimynystėje puikavosi skliautinis ledainės rūsys, ant kurio buvo įrengta erdvi Muzikantų terasa. Tai buvo viena iš mėgstamiausių Rietavo ir Plungės orkestro muzikavimo erdvių. Nuo šios terasos atsiverdavo kvapą gniaužiantys panoraminiai rezidencijos rūmų ir parko prieigų vaizdai. Čia 1891 m. vasarą įvyko ir pirmasis M. K. Čiurlionio muzikinės kūrybos debiutas.

XX a. pradžioje, užgesus muzikinėms Rietavo tradicijoms, sunyko ir Muzikantų terasa. Sovietmečiu buvo išgriauti ir ledainės rūsių skliautai. Šiuo metu Rietavo kultūros puoselėtojai imasi konkrečių veiksnių Muzikantų terasos atkūrimui, siekiant, kad čia vėl skambėtų orkestro muzikiniai akordai.

Buvusi Rietavo dvaro sodybos Muzikantų terasa. Nuotr. V. Rutkausko

Buvusios kunigaikščių Oginskių rezidencijos rūmų kolonada ir paminklas. Rietavo dvaro sodybos centrinė dalis.

Koordinatės: 55.728469, 21.932489

Nelengva įsivaizduoti, kokį įspūdį Oginskių rezidencijos bokštų siluetai ir galerijų arkados turėjo palikti čia pirmą kartą 1890 m. apsilankiusiam M. K. Čiurlioniui. Deja, pasauliniai karai ir pokarių suirutės visa tai nušlavė nuo žemės paviršiaus. Ir tik prasidėjus Lietuvos Atgimimui, iš nebūties pradėjo sugrįžti charakteringi buvusios rezidencijos akcentai: portiko kolonada, puošnūs parterio žibintai, fontanas, gėlynai... O 2015 m., švenčiant Mykolo Kleopo Oginskio 250-ąsias gimimo metines, priešais kolonadą iškilio ir skulptoriaus Regimanto Midvickio sukurtas paminklas su bendra dedikacija „Šviesiam kunigaikščių Oginskių giminės atminimui“. Čia įrašytas ir M. K. Čiurlionio mecenato Mykolo Oginskio vardas.

Buvusios kunigaikščių Oginskių rezidencijos rūmų kolonada ir paminklas. Nuotr. V. Rutkausko

Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus.

L. Ivinskio g. 4, Rietavas

Šiame pastate kunigaikščio Bogdano Oginskio išlaikoma 1872-1904 m. veikė pirmoji Lietuvoje profesionali šešiametė muzikos mokykla. Čia lankydavosi ir Plungės Mykolo Oginskio orkestras, kuriame 1889-1893 m. muzikavo M. K. Čiurlionis.

Tarpukariu istorinėje muzikantinėje buvo įsikūrusi Rietavo gimnazija, po II pasaulinio karo – vidurinė mokykla, 1973 m. pastatas buvo apleistas ir ilgai virto griuvėsiais. Prasidėjus naujam Lietuvos Atgimimui, šis kultūros istorijos paminklas prisikėlė naujam gyvenimui. 2000 m. čia įsikūrė Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus. M. K. Čiurlionio kūrybinę aurą muziejuje primena teminės parodos ir edukaciniai-muzikiniai renginiai.

Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus. Nuotr. K. Kerpausko

Rietavo parko Meilės kalnelis.

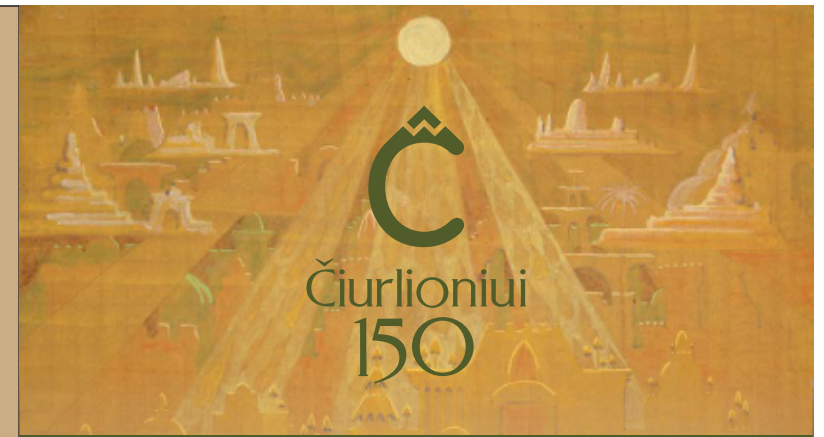
Koordinatės: 55.730709, 21.934449

Romantiškomis legendomis apipintas Meilės kalnelis stūkso Rietavo parko šiaurės vakarų kvartale. Nesuklystame jį vadindami ir orkestrantų kalneliu. Kadangi jo pietiniame šlaite mėgo muzikuoti ir papramogauti Bogdano Oginskio ir Mykolo Oginskio orkestrų muzikantai. Jų gretose 1890-1892 m. buvo ir M. K. Čiurlionis.

Kalnelio papėdėje tyvuliuoja Meilės ašarų tvenkinėlis primenantis, kiek ašarų dvaro panelės kitados čia išliejo besilgėdamas savo išrinktųjų.

Rietavo parko Meilės kalnelis. Nuotr. V. Rutkausko

Plungė ir Rietavas M. K. Čiurlionio kelyje

Kunigaikščių Oginskių koplyčia-mauzoliejus.

Koordinatės: 55.728017, 21.927874

Oginskių koplyčia-mauzoliejus (Aušros vartų koplyčia) su M. K. Čiurlionio topografiniu žemėlapiu Rietave susijęs tuo, kad čia ilsisi M. K. Čiurlionio mecenato kunigaikščio Mykolo Oginskio, taip pat jo brolio Bogdano Oginskio, jūdvių motinos Olgos Oginskienės ir keleto kitų neidentifikuotų šios giminės atstovų palaikai. Galimas daiktas, kad M. K. Čiurlionis kartu su kitais muzikantais čia yra dalyvavęs gegužės mėnesį rengtose tradicinėse pamaldose.

Koplyčios puošmena – Maloningosios Mergelės Marijos paveikslas, bareljefinė lubų freska, sovietmečiu barbariškai apdaužyto marmurinio altoriaus fragmentai. Žvilgsnį patraukia koplyčios fasadą puošiantys stilizuoti rūtų šakelių ornamentai, dvi skulptūros ir puošnūs bokštelių frizai.

Į šiaurę nuo koplyčios dūlojantis juodas poliruoto granito obeliskas su Šv. Gabrieliaus arkangelo skulptūrele primena oficialią Rietavo rezidencijos fundatoriaus Irenėjaus Oginskio kapavietę.

Kunigaikščių Oginskių koplyčia-mauzoliejus. Nuotr. B. Mickienės

Rietavo savivaldybės administracija

Laisvės a. 3, Rietavas
El. p. savivaldybe@rietavas.lt
Tel. Nr. +370 448 73 200

Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus

Laisvės a. 3, Rietavas
El. p. rokimuziejus@gmail.com
Tel. Nr. +370 448 68 992

Likimas lėmė, kad Plungė tapo reikšminga M. K. Čiurlionio gyvenimo dalimi. Čia jį atvedė ne tik mokslai Plungės dvaro muzikos (orkestro) mokykloje, bet ir meilė rašytojai Sofijai Kymantaitėi.

Plungės dvaro sodyba su rūmais.

Parke g. 3A, Plungė

Be gausių ūkio, technikos naujovių diegimo, negežstančią šlovę Plungės dvaro šeimininkams Oginskiams pelnė jų švietėjiška, mecenatinė ir, žinoma, kultūrinė veikla: Plungėje įsteigė našlaičių prieglaudą, daraktorių mokyklą, finansavo Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios statybą, lietuviškų knygų leidybą, pirmojo lietuviško spektaklio pastatymą bei įkūrė ir išlaikė muzikos (orkestro) mokyklą. Būtent į tokią aplinką pateko jaunas M. K. Čiurlionis, 1889 m. iš Druskininkų atvykęs į Plungę mokytis muzikos.

Šiandien M. K. Čiurlionio dvasią galite pajusti ne tik vaikščiodami po išlikusį 58,3 ha Plungės dvaro parką, bet ir apsilankę rūmuose veikiančiame Žemaičių dailės muziejuje. Čia įrengta kompozitoriui skirta ekspozicija, kurioje eksponuojama istorinė medžiaga, nušviečianti menininko kūrybos ir gyvenimo pėdsakus Plungėje. Lankytojai gali išvysti išskirtinį eksponatą – „C. Bechstein“ firmos pianiną, kuriuo grojo jaunas M. K. Čiurlionis.

Plungės dvaro sodyba. Nuotr. RAnd aerophoto

Žirgynas.

Parke g. 5, Plungė

Neogotikinio stiliaus M. Oginskio dvaro žirgyne kiekvieną rugsėjį skamba muzika bei vyksta Tarptautinis Mykolo Oginskio festivalis – vienas ryškiausių klasikinės muzikos renginių Lietuvoje. Festivalio metu ypatingas dėmesys skiriamas M. K. Čiurlionio kūrybai ir muzikai.

Dvaro žirgynas. Nuotr. iš Plungės TIC archyvo

Stogastulpis buvusios M. Oginskio dvaro muzikantinės vietoje.

Koordinatės: 55.916190, 21.850327

Kunigaikštis M. Oginskis savo dvare apie 1873 m. įsteigė muzikos (orkestro) mokyklą ir prie jos subūrė 35–50 muzikantų orkestrą. Šią mokyklą 1889–1893 m. lankė ir M. K. Čiurlionis. Čia jis mokėsi groti įvairiais instrumentais, giedojo chore. Tuo metu pradėjo

komponuoti, laisvalaikiu piešė. Nuo 1892 m., kaip orkestro fleitininkas, M. K. Čiurlionis gavo ne tik išlaikymą, bet ir 5 rublių algą, jam pasiūta uniforma.

Du mediniai pastatai, kuriuose buvo įkurta dvaro muzikos mokykla, – neišlikę. Muzikantinės vietoje 1990 m. pastatytas liaudies meistrų J. Majoro ir J. Šakinio dekoratyvus stogastulpis. Jame išdrožta lyra, o jos viršuje trys teptukai ir smuiko raktas – taip įamžinta M. K. Čiurlionio kūrybinio kelio pradžia Plungėje.

Išnykęs Plungės dvaro muzikantinės pastatas. Nuotr. iš Žemaičių muziejaus „ALKA“ archyvo

Stogastulpis. Nuotr. S. Kasmauskienės

Paminklas M. K. Čiurlioniui „Sakmė. Karaliai“.

Koordinatės: 55.917857, 21.846928

Šis skulptorės D. Matulaitės ir architekto J. Balkevičiaus paminklas iškilio 2018 m. kunigaikščio M. Oginskio dvaro parke, kur kadaise jaunas menininkas ieškojo įkvėpimo, brendo ir augo skrydžiui į meno pasaulį. Paminklas sukurtas remiantis vienu garsiausių M. K. Čiurlionio paveikslų „Karalių pasaka“, kuris 1909 m. buvo sukurtas viešint pas žmonos Sofijos dėdę kleboną Vincentą Jarulaitį Plungėje.

Paminklas M. K. Čiurlioniui. Nuotr. iš Plungės TIC archyvo

Senoji klebonija.

Vytauto g. 26, Plungė

Šioje klebonijoje, pas Sofijos Kymantaitės dėdę, kunigą V. Jarulaitį, kurį laiką gyveno M. K. Čiurlionis su Sofija. Viename iš savo laišku M. K. Čiurlionis rašė:

„Gyvenome klebonijoje, pas Zosės dėdytę kunigą Jarulaitį, turėjome du patogius kambarius ir, be to, aš savo žinioje turėjau milžinišką saloną, kuriame įsitaisiau dirbtuvę. Tačiau dažniausiai nuo 9-tos ryto iki 6-7, o vėliau tik todėl mažiau, kad dienos ėmė trumpėti. Beveik kas dieną po tapymo eidavome su Zose pasivaikščioti pro kapines, per tiltą...“

1909 m. Plungėje praleistas laikas buvo kūrybingiausias jų gyvenimo laikotarpis, kurio „derlius“ – apie 20 paveikslų: „Aukuras“, „Angelėliai (Rojus)“, „Lietuviškos kapinės“ ir kiti.

1975 m., minint M. K. Čiurlionio gimimo šimtmetį, pagal menininko paveikslą „Žemaičių kryžiai“ sukurti ir klebonijos kieme pastatyti stogastulpiai, o ant pastato sienos atidengta skulptoriaus V. Juzikėno memorialinė lenta.

M. K. Čiurlionis ir S. Kymantaitė Plungėje 1909 m. Nuotr. iš M. K. Čiurlionio galerijos archyvo

Senoji klebonija. Nuotr. R. Milašičūtės

Senoji Plungės Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia.

Vytauto g. 32, Plungė

Paauglys M. K. Čiurlionis kartu su kitais dvaro orkestro mokyklos mokiniais grodavo bei giedodavo senosios Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios, kuri, šalia pastačius naująją, 1934 m. buvo nugriauta, chore. O 1909 m. vasarą sugrįžęs į Plungę su žmona Sofija, M. K. Čiurlionis į šią bažnyčią grįžo kitame amplua – kaip talentingas vargonininkas, kurio jausminga muzika sukurdavo nepamirštamą atmosferą, atrodydavo, kad net senutėlės bažnyčios stogas kilnojasi.

Senoji medinė Plungės bažnyčia XX a. 3 dešimt. – 4 dešimt. Nuotr. iš Lietuvos nacionalinio muziejaus archyvo

Gandingos ir Nausodžio, Varkalių piliakalniai.

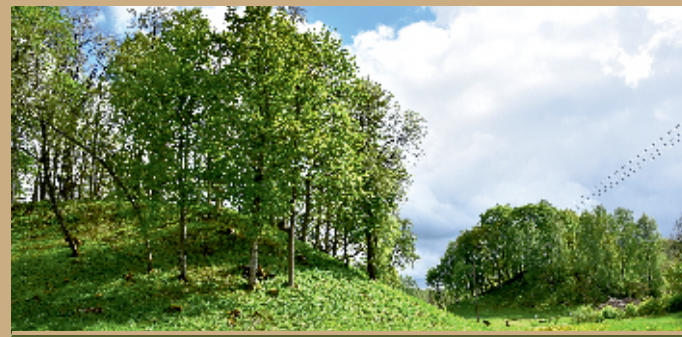
Koordinatės: 55.886865, 21.771104

Kunigaikščio M. Oginskio dvaro orkestras, kuriame grojo M. K. Čiurlionis, koncertuodavo ne tik Palangoje, Rygoje, Rietave, bet ir netoli Plungės esančiose Gandingos pilalėse. Apie tai vaizdžiai yra aprašiusi kraštotyrininkė Eleonora Ravickienė:

„Koncertai buvo ruošiami ne tik Rietave, Plungėj, bet ir gamtoje, už kelių kilometrų nuo Plungės – Gandingos priešpiliuose. Didžiulė lanka, apjuosta Babrungo, kurioje pūpojo lyg du baravykai – dvi „pilalės“, o už upės – Vožkuprio piliakalnis. Čia pat paslaptingi paskleptai, juose – rūšiai, pilni turty. Tais laikais senieji žmonės nuoširdžiai tikėjo, kad čia vaidenasi.“

Ant piliakalnių vykdavo ir Mykolo Oginskio vardinės: „Ant vieno kalnelio buvo lauko virtuvė, kitame grojo muzikantai. Čia vyko koncertai gamtoje, į kuriuos suvažiuodavo daug žmonių, palikę arklius pas pažįstamus.“

Šiandien Gandingos ir Nausodžio, Varkalių piliakalniai pritaikyti lankymui: Gandingos papėdėje, palei Babrungo upę, įrengtas vaizdingas takas. Tiltas per upę suteikia galimybę pasiekti ir netoliese esančius Nausodžio, Varkalių piliakalnius.

Nausodžio, Varkalių piliakalniai. Nuotr. iš Plungės TIC archyvo

Namas Kuliuose („raudonieji mūrai“).

Liepų g. 10, Kuliai, Plungės r.

Kuliuose, pas motinos brolių kunigą V. Jarulaitį, nuo 1893 m. apsigyveno Sofija Kymantaitė su tėvais. Būdama 12 metų, Kuliuose susipažino su neseniai čia atkeltu jaunu kunigu Juozu Tumu-Vaižgantu, kuris tapo pirmuoju Sofijos lietuvių kalbos mokytoju. Čia yra lankęsis ir Sofijos vyras M. K. Čiurlionis.

Pastate, vietinių kuliškių vadinamame „raudonaisiais mūrais“, įrengtas Sofijos atminimui skirtas kambarėlis. Šalia esančiame parke pastatytas Sofijai dedikuotas suolelis (aut. skulptorius Mykolas Sauka), įprasminantis jos ryšį su Kulių miesteliu.

Sofijos suolelis Kuliuose. Nuotr. iš Plungės TIC archyvo

Kulių „raudonieji mūrai“. Nuotr. iš Plungės TIC archyvo

Šateikių Šv. evangelisto Morkaus bažnyčia.

Bažnyčios g. 2, Šateikiai, Plungės r.

Šv. evangelisto Morkaus bažnyčia pastatyta 1875 m. pagal architekto Tomo Tiškeckio projektą. Jos fundatorius – Šateikių dvaro valdytojas grafas Pranciškus Broel-Pliateris. Ši bažnyčia garsi tuo, kad 1909 m. sausio 1 d. (naujuoju kalendoriumi sausio 14 d.) joje įvyko M. K. Čiurlionio ir S. Kymantaitės jungtuvės.

M. K. ir S. Čiurlionių vestuvinių žiedai. Nuotr. P. Peleckio

„Naujieji Metai, Naujas Gyvenimas, Nauja Kalba, Nauji Pasauliai... Stebuklingesnės dienos neįmanoma išgavoti...“ – apie savo vestuves rašė M. K. Čiurlionis.

Šateikių bažnyčia. Nuotr. iš Plungės TIC archyvo

Plungė | TURIZMO INFORMACIJOS CENTRAS

Dariaus ir Girėno g. 27, Plungė
Tel. Nr. +370 640 53 644
El. p. turizmas@plunge.lt
www.visitplunge.lt